

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Kam?

Današnja vojna je velik obračun med dvema velikima silama na svetu. Na eni strani stoje avtoritarne države s svojimi fašističnimi režimi, na drugi strani pa predstavnica tako zvalne demokracije. Ves dosedanji razvoj tega velikega obračuna nam pa pove, da je vsa zadnja desetletja hiralo človeško družabno življenje na pomanjkanju spoštovanja človeške osebnosti. Kakor se je fašizem ustanovil na razvalinah prave demokracije in je pomešel z vsemi »demokracijskimi« režimi v svoji državni skupnosti samo iz strahu pred komunistično invazijo, prav tako vidimo, da so tudi ostale države, ki so še navidezno slonele na demokracijskih osnovah, hiral ob pomanjkanju prave demokracije. Notranje življenje teh demokracijskih držav je bolehalo, ker ni prišel do veljave vpliv ljudstva na vodstvu države, zato so tudi te države imele prav za prav nekake avtoritarne režime, čeprav so bili na videz še demokracijskega značaja. Pravimo, samo na videz, sicer bi si ne mogli misliti, da bodo tako hitro podlegale druga za drugo.

Ako bi v demokracijskih državah ljudstvo imelo polno zavest, da se v boju z nasprotnikom bori istočasno tudi za svoje lastne pravice, da se istočasno kot za državno skupnost bori tudi za dragocene vrednote svoje lastne biti, bi bil prav gotovo potek vojne popolnoma drugačen. Prav zaradi tega vidimo, da je bila tudi v teh državah notranja duhovna pripravljenost na kake zunanje dogodke zelo slaba in da »demokracija« v pravem smislu besede ni bila odraz ljudstva, ampak le odraz odločujočih. Zato je vse te prizadete države v prvi vrsti podrla le tako zvalna navidezna demokracija, ki prav za prav ni imela nobenega pravega stika z življenjem, udejstvovanjem in hote-njem prebivalstva.

Vsi ti zgledi so silne važnosti za vse ostale državne skupnosti, ki še niso potegnjene v vojno viroh. Učiti se morajo iz zgledov preteklosti in svoje notranje življenje uravnati tako, da državna skupnost ne bo le zunanji okvir celote, ampak da bo ta skupnost v resnici tudi notranja duhovna povezanost vsega prebivalstva, in katero bo vsakdo iz svojih gospodarskih, kulturnih in socialnih razlogov dolžan braniti v slučaju potrebe. Domovina ne sme biti le prazna in plehka beseda današnjih dni, ampak v resnici skupnost življenjskega procvita vseh stanov in narodov. Z drugimi besedami povedano, da morajo pri notranjem življenju državne skupnosti priti do izraza ustvarjajoči duhovni vseh stanov, ki naj po svoji svobodni vesti doprinašajo svoj delež k zdravemu socialnemu, gospodarskemu in kulturnemu napredku svoje državne skupnosti. Prav tako kot inteligent, gospodarstvenik, obrtnik, kmet, mora tudi delavstvo imeti zavest, da je v tej državni skupnosti enakovreden činitelj, ki po svojem svobodnem odločevanju in udejstvovanju doprinaša svoj delež k skupni blaginji. Le taka skupnost je največje poroštvo mirnega in plodnega notranjega sožitja, prav tako pa tudi poroštvo za vse nevarnosti današnjega časa. Le v taki skupnosti bo vsak državljan notranje prepričan, kaj mu pomeni beseda domovina, kaj mu tudi je in kaj pomeni zanj v primeru zunanje nevarnosti.

Mi, ki smo se v preteklosti ogrevali za zahodne demokracije, smo imeli pred očmi vedno le državne skupnosti kot predstavnice prave demokracije,

Zelo poučna statistika OUZD v Ljubljani

Iz poročila OUZD posnemamo:

Članstvo je doseglo rekordno višino. Se nikdar, odkar obstoja OUZD, nismo imeli toliko zavarovanih delavcev. Naše dobave vojskujočim se državam in inflacija so brez dvoma precej doprinesle k sedanjemu povečanju zaposlenosti. Ne smemo pa pozabiti, da je vrh tega odpadlo mnogo delavcev iz zavarovalne obveznosti zaradi zelo številnih vpoklicev na orožne vaje.

1940 V.	107.594	+ 3.834
1940 VI.	108.228	+ 3.708
1940 VII.	109.174	+ 2.722
1940 VIII.	110.000	+ 1.599 (cenitev)

Podatki za avgust so samo približni, ker število delavcev, prijavljenih z mezdami zapiski, še ni definitivno ugotovljeno. Takih zavarovancev smo imeli v juliju okrog 5.500.

Povprečna dnevna zavarovana mezd, ki odgovarja približno faktičnemu zaslužku povprečnega delavca, je prav tako kot članstvo dosegla višino, kakršne OUZD ni še nikdar imel, niti leta 1930., tik pred svetovno gospodarsko krizo, ki je — kakor znano — delavske zaslužke zelo skrajšala.

1940 V.	din 27.27	din + 1.41
1940 VI.	din 27.92	din + 3.25
1940 VII.	din 28.65	din + 3.71
1940 VIII.	din 28.98	din + 3.87

Letni diferenciali povprečne dnevne zavarovane mezde so zadnje tri mesece znatno porastli, kar pomeni, da so se plače delavstva precej izboljšale. Žal to ugodno sliko v razvoju delavskih zaslužkov kvarijo rastoča draginja. Sledeča tabela prikazuje povprečno dnevno zavarovano mezdo in eksistenčne stroške samskega delavca, kakor jih objavlja g. Arthur Benko Grado v svoji reviji »Indeks«, in sicer od avgusta 1939, to je od zadnjega meseca pred izbruhom sedanje vojne.

1939 VIII.	din 25.11	din 694.76
1939 IX.	din 25.09	din 695.02
1939 X.	din 25.24	din 718.—
1939 XI.	din 25.26	din 780.62
1939 XII.	din 25.17	din 782.17
1940 I.	din 25.07	din 799.87
1940 II.	din 25.51	din 850.—
1940 III.	din 26.15	din 865.70
1940 IV.	din 26.89	din 881.08
1940 V.	din 27.27	din 915.10
1940 VI.	din 27.92	din 906.80
1940 VII.	din 28.65	din 927.75
1940 VIII.	din 28.98	din 927.85

Že zgornja tabela kaže na prvi pogled, da so se eksistenčni stroški samskega delavca neprimerno bolj povečali kot pa je napredovala povprečna dnevna zavarovana mezd oziroma delavski zaslužki. Pravilnejšo in nazornejšo sliko o razvoju teh veličin pa dobimo s pomočjo tako imenovanih in-

v katerih so vsi stanovi enakovredni faktorji pri njihovem vodstvu. Le žal nam je, če to ni bilo tako in so prav zaradi pomanjkanja te osnovne prednosti hiral in tudi končno izhiral.

Zato pa mi prav sedaj postavljamo vsem odgovornim ljudem vprašanje: Kam? Nujno potrebno je, da se ob tako kritičnem času, kot je danes, ko svet pretresa boj med avtoritarizmom in tako imenovano demokracijo preteklosti, notranje življenje pri nas uredi tako, da bo ustrezalo velikim dogodkom in

deksov, ki nam povedo, za koliko odstotkov so se gornje veličine povečale oziroma znižale v posameznih mesecih. Za bazo hočemo vzeti avgust 1939, to je zadnji mesec pred vojno.

1939 VIII.	din 100.—	din 100.—
1939 IX.	din 99.92	din 100.04
1939 X.	din 100.52	din 105.35
1939 XI.	din 100.60	din 112.56
1939 XII.	din 100.24	din 112.58
1940 I.	din 99.84	din 115.15
1940 II.	din 101.59	din 122.34
1940 III.	din 104.14	din 124.32
1940 IV.	din 107.09	din 126.82
1940 V.	din 108.60	din 131.45
1940 VI.	din 111.19	din 130.52
1940 VII.	din 114.02	din 133.54
1940 VIII.	din 115.41	din 133.55

Povprečna dnevna zavarovana mezd, oziroma delavski zaslužki so se povečali v enem letu, to je od avgusta 1939 do avgusta 1940 za 15.41%, eksistenčni stroški delavca pa za 33.55%, to je več kot še enkrat toliko, kolikor se mu je plača izboljšala. Razume se, da je zaradi tega prišlo vse delavstvo v strašno težak položaj. — Mimogrede smatram za potrebno omeniti, da aktivni delavci in nameščenci niso najbolj prizadeti, ker se del draginje krije pri njih z večjimi prejemki. Prizadeti so najbolj upokojevalci, katerih pokojnine se zaradi draginje niso nič povečale.

Kapitalno kritje nezgodne panoge, premijske rezerve invalidnega zavarovanja delavcev in premijske rezerve službenikov SUZORA znašajo trenutno okoli ene milijarde. Zaradi draginje je ena tretjina, to je nad 300 milijonov izgubljenih. Zavarovani delavci in službeniki SUZOR-a bodo zaradi draginje prejeli rente, ki bodo po stvarni vrednosti eno tretjino manjše. To velja seveda samo pod pogojem, ako bo draginja ostala na sedanji višini. Če bo pa draginja napredovala, pa dobimo drugo izdajo »kronskih upokojevalcev«.

Celotna dnevna zavarovana mezd, ki predstavlja tako imenovano delovno rento, to je vsoto vseh zavarovanih dnevni zaslužkov vseh delavcev, je prav tako lepo narastla v zadnjih mesecih.

1940 V.	din 2.934	din + 251
1940 VI.	din 3.022	din + 441
1940 VII.	din 3.126	din + 473
1940 VIII.	din 3.188	din + 466

Naraščanje celotne zavarovane mezde je povzročilo povečanje delavskih zaslužkov. Enoletni prirast dnevni zaslužkov zavarovanih delavcev je znašal v maju četrtilijona, v avgustu pa že skoraj pol milijona dinarjev. Seveda je to samo nominalno pove-

tudi nevarnostim prihodnjih dni. K delu za zdravo rast našega notranjega državnega življenja, za katerega ni več čas kolebanja, se mora nujno pritegniti vse sile. To velja za gospodarsko politiko, v isti meri pa tudi za socialno, ki je danes silno velike važnosti. Čas kakih navidezni demokracij je, kakor nam kažejo svetovni dogodki, minul. Treba je v korist državne skupnosti pristopiti k pravi demokraciji, ki spoštuje svobodno voljo vsakega človeka kot svojo največjo vrednoto. Z. S.

čanje delovne rente, stvarno povečanje je seveda neprimerno manjše zaradi zmanjšanja vrednosti denarja.

Predpis bolniških prispevkov v avgustu se je povečal nasproti istemu mesecu lanskega leta skoraj za 900.000 dinarjev.

Stalež bolnikov je letos kljub večjemu članstvu znatno nižji kot v odgovarjajočih mesecih lanskega leta.

1940 V.	2.509	— 159
1940 VI.	2.543	— 288
1940 VII.	2.645	— 322
0194 VIII.	2.684	— 328

Odstotek bolnikov daje preciznejšo sliko o dejanskem stanju pasivnih članov OUZD-a, kot pa stalež bolnikov.

1940 VI.	2.35%	— 0.24%
1940 VI.	2.35%	— 0.36%
1940 VII.	2.42%	— 0.57%
1940 VIII.	2.44%	— 0.54%

Relativno stanje bolnikov je zadnje mesece za več kot 10 odstotkov povoljnije od odgovarjajočih mesecev lanskega leta. Tudi za to moramo iskati vzrok v napredovanju zaposlenosti in nominalnih delavskih zaslužkov. Kadar koli imajo zavarovani delavci priliko za zaposlitev, je naval in pritisk bolnikov na uradne zdravnike manjši. Odstotek bolnikov (vštevši porodnice) v zgornji tabeli neznatno napreduje od maja do avgusta, a letni diferenciali članstva na 26. strani tega poročila nazadujejo, vendar so to relativno malenkostni pojavi.

Zaključek: Finančno stanje OUZD je videti letos še dosti povoljno. Povprečen odstotek bolnikov od januarja do avgusta 1940 znaša 2.70%, to je nekoliko manj kot je znašal povprečen odstotek v letu 1938., ko smo zaključili poslovno leto s pribitkom, dasiravno smo izplačali bolnikom neko božičnico. Letni povprečni odstotek je znašal tedaj 2.27%. Razen tega se nominalni dohodki OUZD-a v zadnjih mesecih precej povečujejo, kakor smo že zgoraj omenili. Nevarnost obstoja samo v eventualnih redukcijah na primer tekstilnega delavstva. Dohodki bi se tedaj občutno zmanjšali, a odstotek bolnikov bi brez dvoma zelo narastel.

Opozorilo našim skupinam

KDM je poslala svojim krajevnim skupinam pa tudi skupinam JSZ vprašalne pole o plačah in zaposlitvi delavcev. Vse skupine, katere so te pole prejeli, prosimo, naj poskrbe, da se pole ne bodo samo razdelile med članstvo, marveč tudi kar najbolj točno izpolnjene vrnilo.

Sličnih podatkov o delavskih zaslužkih in razmerah nam je vedno manjkalo. Zato je enkrat treba začeti s smotrnim delom in zbiranjem takega gradiva.

Ako katere skupina pol ni prejela v zadostnem številu, naj nam sporoči, da jih ji bomo še naknadno poslali. Glavno pa je, da se s tem delom enkrat prične in ga izvede do kraja.

Posebno mlajši delavci in delavke naj se posvetijo temu delu. Le tedaj, ako bomo do dobra poznali sami sebe in svoje razmere, bomo mogli tudi uspešno delati za naše koristi. Zato pridno na delo!

Nomeščenci

Minimalne mezde za nomeščence

Ban dravske banovi je izdal 17. oktobra odredbo o minimalnih mezdah za trgovske in ostale višje pomožne osebe, to je za privatne nomeščence.

Poročali smo že v zadnji številki »Delavske pravice«, da so stavile nomeščenske organizacije g. banu predlog, da izda novo odredbo o minimalnih mezdah. Ta odredba je izšla in bo stopila v veljavo 15. dan po objavi v »Službenem listu«, torej dne 1. novembra 1940.

Nova odredba o minimalnih mezdah velja za vse trgovske osebe in za ostale privatne nomeščence. Izvzeto je osebe, ki je zaposlena v državnih podjetjih in v podjetjih samoupravnih teles, čigar službeno razmerje je urejeno s statutom.

Od te odredbe so še izvzeti: učenci (vajenci), volonterji, praktikanti, pomožne osebe, ki še ni staro 18 let, in pomožne osebe, kateremu se samo izjemno poveri opravljanje trgovskih in višjih netrgovskih ali pisarniških poslov ali ki opravlja pretežno podrejene posle.

Kdo je volonter? Za volonterja se smatra pomožna oseba, ki je zaposle-

na prvenstveno in pretežno zaradi izučitve.

Praktikant velja za dobo prvih 6 mesecev pomožna oseba, ki je zaposlena zaradi svoje strokovne izpopolnitve in priprave za nadaljnje službovanje pri tistem podjetju. V rok 6 mesecev se všteva služba pri istem ali podobnem poslu na drugem službenem mestu.

Kolika je minimalna mezda? Minimalna mezda znaša za trgovske pomočnike 1150 din na mesec, za ostale nomeščence pa 1500 din na mesec.

Za vaje in učence pa veljajo določila § 267 obrtnega zakona, to je da morajo dobivati po končanem prvem letu učenja primerno odškodnino.

Kaj treba vedeti? Nekateri delodajalci so izrabljali določbe že prejšnje odredbe o volonterjih in praktikantih. Vsakega novega uslužbenca so smatrali, če ne že za volonterja, pa za praktikanta. So primeri, ko je moral nomeščencec z večletno prakso sprejeti pogoje, da se smatra v novem podjetju za praktikanta. V tem pogledu je čl. 2, točka 4 in 5, nekoliko nejasen, zlasti glede praktikantov.

Strokovne organizacije bodo pač morale stati na straži in preprečevati z vso brezobzirnostjo taka izrabljanja.

Do naših krajev

Brdo

Dne 15. oktobra 1940 se je poročil naš delavni predsednik Snaj Silvo s tovarišico Minko Ciuha, članico JSZ, zaposleno v tovarni »Stora«. Mladima poročencema naša skupina častita in želi mnogo sreče.

Huda jama

V nedeljo 20. oktobra se je vršil pri nas v Laškem rudarski shod, na katerem so poročali o uspehu mezdne razprave na TPD, ki se je vršila 15. oktobra. Glavno poročilo je podal načelnik II. skupine s. Murn Filip iz Trbovlj. Govorila sta tudi tovariša Diacci in Lešnik. Vsi trije so do podrobnosti obrazložili navzočim priprave za razpravo, predložene zahteve delavstva, potek pogajanj in končni uspeh. Kakor vedno, so tudi sedaj mnogo poudarjali potrebo svobodne delavske organizacije, nujnost organiziranja in enotnega nastopa vsega delavstva. Shod je bil dobro obiskan;

pridobili smo ob tej priliki več novih članov. — Tovariši, težki so časi in prihodnost nam je še vsem nejasna. Zavedajmo se, da kolikor bomo skupni, močni in enotni, takšen bo tudi naš obstoj in naša prihodnost. Vsi do zadnjega v organizacijo JSZ ter v pripravljenosti čakajmo časov, ki so še pred nami! Rudar.

Trbovlje

Članski sestanek strokovne skupine rudarjev bo v ponedeljek 28. oktobra ob 5 popoldne v tajništvu. — Odbor.

Št. Vid nad Ljubljano

Večkrat beremo v pritožbah, da se čuti, da postopajo podjetja po načrtu proti delavski strokovni organizaciji in delavskim obratnim zaupnikom. Tudi v podjetju »Stora« moremo opazovati tak pojav. Vsak obratni zaupnik ima težko in odgovorno mesto. Tudi v podjetju »Stora«. Kajti v tem podjetju so pričeli izvajati prav stroge ukrepe. Za

Musek K. Vitko:

Po arhivu JSZ

Med pregledovanjem in brskanjem po arhivu JSZ se je nabralo toliko zanimivih stvari, da bi bilo naravnost škoda, da se izgubijo, odnosno, da zanje ne vse širok krog naših članov in bralcev »Delavske pravice«. Marsikaj bo mnogim znano, odnosno se bodo česa prav na lahko spominjali — dobro je, da si priključimo vse pomembnejše spomine znova pred oči in tako malo spoznamo vsi skupaj pot, po kateri je stopala naša JSZ.

I.

Krščansko socialistično gibanje je 31. maja in 1. junija 1924 slavilo v Ljubljani tridesetletnico svojega obstoja. Velik rdeč letak je tiste dni vzpodbujal borbe v JSZ takole: »1. junija bo praznik krščanskega in socialnega dela med slovenskim ljudstvom, spomin na borbe in zmage, spodbuda k novemu delu in novim zmagam! Na slavnostnem zborovanju, ki je bilo ob 9 dopoldne v veliki dvorani Ljudskega doma sta govorila dr. A. Gosar in Fr. Kremžar, ki je bil tedaj poslanec. Istega dne popoldne ob 3 je bil v Rokodelskem domu občni zbor »Delavske zveze«, zvečer je pa Krekova mladina uprizorila v Ljudskem domu igro »Divji lovec«. Že zjutraj pred mašo so se vsi udeleženci poklonili na grobu ustanovitelja in evangelista resnice in pravice dr. J. Ev. Kreka.

Mnogo bolj zanimiv je arhiv, ki se nanaša na to slavje. Poglejmo nekoliko med te stare papirje. Samo pozdravne brzojavke in pisma naj nekoliko nakažejo kakšno razpoloženje je vladalo tedaj v slovenskem in tudi

širokem proletarskem krogu. Nadškof dr. B. Jeglič je naslovil iz Križ pri Trziču, kjer je birmoval, tedanjemu podžupanu dr. I. Stanovniku tole brzojavko: »Krščanskemu socialnemu delavstvu izročite ob priliki zborovanja moje prirčne čestitke za njegovo tridesetletnico delovanja. Moj pastirski blagoslov za vztrajnost in pravi napredek v prihodnosti ter vsem iskren pozdrav, Anton Bonaventura, škof.« Tedanje vodstvo »Prosvetne zveze« v Mariboru je poslalo sledečo brzojavko: »Ko pošljamo bratske in sestrške čestitke ter pozdrave, se sklenimo vsi v zaupanju v moč resnice in pravice. Če je tudi ves svet proti temu, služimo resnici vselej, a služimo ji, kakor zahteva čas. Prosvetna zveza.« Prijatelj izza meja, iz Primorskega, so poslali dve navdušeni in iskreni brzojavki: »Kmetstvo delavska in ... (zaplenjena besedica) Prosvetna zveza na Goriškem, pošljamo krščanskosocialističnemu delavstvu Jugoslavije svoje pozdrave. Potom dela do zmagaj! Dr. Bitežnik.« in druga: »Bratje tostran meje, z Vami združeni pod okriljem Krekovih načel, pozdravljamo zborovanje krščanskega delavstva in želimo uspeha. Šček.« Tudi akademska mladina, ki je tiste dni bolj živahno in pozorno spremljala napore in trud krščanskega delovnega ljudstva, kakor danes, je poslala dva navdušena pozdrava. Prvi iz Zagreba: »Ob tridesetletnici v duhu z Vami, želimo še lepšega razmaha krščansko socialnemu gibanju. Danica, Zagreb.« — in drugi iz Belgrada: »Akademsko društvo sv. Cirila in Metoda in Katoliška dijaška zveza v Belgradu kliče k tridesetletnici: Živeli Krekovi delavci, živeli pohod kršč. socializma na vzhod.« Iz Maribora sta poslala brzojavke pozdrave zbranemu delavstvu nekdanja

vsako pogreško je kazeno. Pravijo, da hočejo s tem delavstvo vzgajati. Seveda pogrešk ne dela samo tisti, ki nič ne dela. Kdor pa dela, se prav gotovo pripeti ta ali ona napaka. Pri takih razmerah ima glavna obratna zaupnica polno lada. Vedne intervencije. Če bi molčala in se ne brigala za delavstvo, bi bila podjetju ljuba, češ da je zelo uvidevna. Ker pa noče izdati svojih tovarišic in tovarišev, so se že pričeli pojavljati pritiski. Kljub dolgoletni zaposlitvi, kljub vestnemu izpolnjevanju svoje dolžnosti je pričel obratovodja groziti. Opozoril jo je, da naj pazi, da ne bo trpela škode; končno ji je celo zagrozil, da bo ob službo. Ker pa grožnje le niso nič zalegle, si je kar naenkrat zmisllil, da potrebuje dobre moči na nekem novem stroju in jo je prestavil k stroju, ki je čisto navaden in niso za njega potrebne »ekstra dobre« moči. Delavstvo dobro ve, da je to premišljeno izvajanje že naprej določenega načrta. In to je: Tovarišico Hvastja odtegniti s takega mesta, kjer pride preveč v stik z delavstvom. Poleg tega še pokazati delavstvu in še posebej glavni zaupnici, kaj čaka tiste, ki niso podjetju po volji. Toda delavstvo ne pusti, da bi podjetje tako postopalo z njegovo glavno zaupnico. Po svoji organizaciji je zahtevalo od podjetja, da popravi krivico in da postavi tovarišico Hvastja nazaj na prejšnje mesto. Delavstvo ne bo odnehalo. Če hoče tovarna imeti borbo, jo bo pa imela. Delavstvo ne bo nikoli pustilo, da bi se tako postopalo z glavno obratno zaupnico, kakor je pričelo podjetje »Stora«.

Med tukajšnjim delavstvom so pričeli z agitacijo, da bi se delavstvo bolj posluževalo kopališča OUZD v Ljubljani. Za podjetje »Stora« je bil med zastopniki delavstva in vodstvom dosežen sporazum, da dobiva delavstvo od podjetja brezplačne listke za kopanje. Na ta način je prišlo delavstvo v bolj pogost stik s kopališčem OUZD. In je kar zadovoljno. Na listek B je dobilo brisačo in milo. Zadnje čase je pa vodstvo kopališča pričelo drugače postopati. Člani dobivajo na listek B samo brisačo, mila pa ne. Kdor ga hoče dobiti, mora doplačati. Če bi OUZD zahteval doplačilo za novo zalogo, bi se razumeli. Toda doplačilo zahteva za staro zalogo mila. Takega postopanja ne moremo odobravati. Tudi na OUZD bo treba poslati protidruginjski odbor.

Kranj

V nedeljo 20. oktobra je bil v Kranju sestanek tekstilcev iz Jugobrunne. Vodil ga je tov. Sešek. Tov. Šilar je poročal o delu zaupnikov. Tajnik Pestotnik je pojasnil novo uredbo o minimalnih mezdah, posebno pa o poskusu tekstilnih delodajalcev, da dosedanje druginjske doklade izenačijo z minimalnimi mezdami, ki bi tako postala

le tudi maksimalne. Da se delavstvo obvaruje nove škode, se bo moralo organizirati in tako voditi boj. Pozivamo zato vse kranjske tekstilce, da vsaj sedaj ob dvanajsti uri spregledajo in stopijo v vrste organiziranega delavstva. To je edina pot do rešitve iz velike nesreče, ki grozi posebno kranjskemu tekstilnemu delavstvu.

Duplica

V nedeljo 27. oktobra bo ob pol 10 dopoldne članski sestanek lesnega delavstva v gostilni Herle na Duplici. Zastopnik centrale bo poročal o minimalnih mezdah in o gospodarskem položaju JSZ. Sestanek je važen, zato naj nihče ne manjka.

Maribor

Mariborsko tekstilno delavstvo v razmahu. Razmere, v katerih živi danes tekstilno delavstvo, so vedno bolj neznosne. Zaradi pomanjkanja surovin je začela mariborska tekstilna industrija že pred časom krajšati delovni čas in zmanjševati stavež delavstva. Temu se je pridružila druginja, ki tira delavstvo v težko, iz katerih se bo težko izvlekel brez hudih posledic. Zato mi čudno, da zre ta delavska množica s strahom v prihodnost.

Vse te okolnosti so prisilile tekstilno delavstvo, da je pričelo o vsem trezno premišljati. Vršijo se stalni sestanki in zborovanja delavstva. Tako se je vršil članski sestanek tekstilcev v soboto 19. oktobra v Studencih. Bil je žal slabo obiskan, iz česar sklepamo, da velik del delavstva še vedno misli, da mu bo rešitev padla od nekdaj v naročje, ne da bi mu samemu bilo treba ganiti s prstom. Sestanek je vodil tov. Majer iz Maribora, poročal pa je strokovni tajnik Pestotnik iz Ljubljane. Povedal je, da je uredba o minimalnih mezdah urejena za vso državo na podlagi lestvice a, b in c; tekstilna stroka spada v skupino b s temeljno urno mezdo 4.75 din. To je urna mezda brez druginjskih doklad, ki se ne smejo všteti v urno mezdo. Naši delodajalci so kajpak drugega mnenja in skušajo sebi v dobro druginjske doklade vračunavati v urne mezde in tako zmanjševati delavske dohodke. Takih poskusov tekstilno delavstvo ne bo smelo dopustiti. Tov. Pestotnik je obdelal še vsa druga važna vprašanja, ki zadevajo posebno tekstilce, posebno pa poudaril, da se mora tekstilno delavstvo tudi v Mariboru pripraviti na organizirano borbo v vrstah pravih strokovnih organizacij, sicer je popolno uničenje tekstilnega delavstva neizogibno.

V soboto 26. oktobra bo širša seja tekstilne skupine v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze, Sodna 9-III (Delavska zbornica) ob 4 popoldne. Udeležba je za vsakega člana tekstilne skupine strogo obvezna!

veliki dan. I mi želimo biti jednoč jaki u duhu i po broju kao što sa naša braća Slovenci. Vi ste naši učitelji, mi hoćemo da Vas slijedimo. Ustrajajte napred u radu, razvijajte još više vse Vaše energije za pobijedu pravice in krščanskog demokratskog programa. Bog blagoslovio JSZ.«

Našteli bi še lahko iskrene pozdrave, ki so jih poslale delavske organizacije iz drugih držav, kakor: »Confédération des syndicats chrétiens de Belgique«, »Odborové združení křesť. dělnictva ČSL« iz Brna, »Katholischer Gewerkschaftsbund Holland« iz Utrechta, in mnogi drugi. Vendar je vse kar sem izbral iz debelega arhiva, po mojem mnenju več kakor preveč, da moremo spoznati, koliko navdušenja za krščanski socializem in delo slovenskih krščanskih socialistov je vladalo v letu tridesetletnice našega obstoja.

Spomnimo se sedaj ob vsem tem, kar smo razbrali iz starih in zaprašenih listov, proslave 45 letnice krščansko socialističnega gibanja, ki smo ga praznovali lansko leto. — Mnogi, ki so navdušeno pozdravljali JSZ ob tridesetletnici, so legli k večnemu in zasluženemu počitku. Mnogo jih je, ki so ob 45 letnici mislili pod najrazličnejšimi vplivi o JSZ in krščansko socialističnem gibanju na Slovenskem drugače, kakor leta 1924. Še mnogo več nas je bilo, ki smo bili tisti dan, ko smo slavili 45 letnico, priče nezlomljivega zmagoslavnega navdušenja v bojih preizkušene in utrjene JSZ.

Star rimski pregovor pravi: »Historia magistra vitae!« — Zgodovina je učiteljica za življenje! — Tudi nam, ki smo v današnjih pomembnih dneh člani krščansko socialističnega gibanja, je naša zgodovina dragocena učiteljica! (Dalje prihodnjic.)

Razgledi

Razpravljanje o namerah Nemčije in Italije na jugovzhodu Evrope je glavni predmet časopisnih poročil v zadnjem tednu. Nemške čete obvladujejo vso Romunijo in deloma tudi Bolgarijo. Prijateljstvo Romunije in Balkana s strani osi je bilo zadnji čas od sedaj vladajočih krogov v teh državah že ponovno potrjeno. Končni uspeh dosedanjih vojaških premikanj in diplomatskega pritiska je ta, da je Grčija domala obkoljena od vseh strani. V najkrajšem času moramo pričakovati, da bodo Grčiji stavljeni zahteve po njenem ozemlju in po njeni neodvisnosti. Grčija se bo očitno morala v kratkem odločiti ali se bo borila na strani Anglije proti silam osi, ali pa se bo vdala zahtevam, ki jih postavljata Bolgarija, Albanija in Italija proti Grčiji. Istočasno pa bo postavljena pred odločitev tudi Turčija, ki je zvezana z Grčijo in Anglijo z zavezniško pogodbo. Za Grčijo in Turčijo pa so pred važnimi odločitvami Sirija, Palestina in Egipt. Kajti vsa sedanja borba na jugovzhodu Evrope je del načrtov Italije in Nemčije, kako bi izvedle napad na Egipt z dveh strani. Končni cilj teh bojev, ki so ta hip še samo diplomatski, je uničiti Anglijo in njen vpliv ob Sredozemskem morju. Na Balkanu morajo pasti prve odločitve.

Odločnost Anglije, da nudi odpor tudi v Sredozemlju enako kot doma na otoku, je dokazana s tem, da je prišel zadnji teden sam vojni minister Eden iz Anglije v Egipt. Italijansko časopisje je takoj zapisalo, da je naloga Edena, da zaplete Egipt v vojno in da istočasno vrže tudi Grčijo in Turčijo v neprijateljsko borbo proti silam osi. Ne more biti velikih dvomov o tem, da je naloga Edena v glavnem res ta, da organizira čim odločnejši in čim uspešnejši odpor angleških čet ter čet njih zaveznikov proti prodiranju vojske in diplomatov sil osi. Ob začetku tega tedna je bilo objavljeno, da bo Eden obiskal tudi Grčijo in Turčijo sam, da organizira balkansko fronto proti silam osi. Ne vemo, kakšne razgovore vodi Eden, gotovo pa je to, da čim hitreje bo delal Eden in čim več bo izgledov za uspehe Anglije, tem hitreje bosta sili osi skušali sprožiti odločitev. Ze v soboto so bile objavljene prve vesti, da je Grčija dobila ultimatum, da stavi svojo zemljo na razpolago Italiji, Nemčiji in Bolgariji ter da se odpove zvezi z Anglijo.

Italija računa pri svojih načrtih proti Angliji v Sredozemlju med drugim tudi s tem, da se bo pokazala neodvisna med egiptskimi političnimi strankami. Zato poročajo italijanski listi, da je protiangleška struja med egiptskimi politiki močna. Zaradi tega da so morali iz egiptске vlade izstopiti štirje ministri, ki so zagovarjali misel, da naj Egipt čim prej stopi v vojno na strani Anglije.

Demantiji pravijo, da ni res, da bi bili kakšni spopadi ob ustju Donave med ruskimi in romunskimi oddelki; da ni res, da bi se bili pletli kakšni razgovori med turškimi in ruskimi pooblaščenca; da niso resnične vesti o koncentraciji ruskih čet v Besarabiji; da ni res, da bi Grčija že dobila kak ultimatum sil osi; da ni res, da bi bila kakšna pogajanja med turškimi in jugoslovanskim zastopstvom. Italijanski listi pišejo, da take vesti razširja samo angleška propaganda. Pravijo, da se angleška propaganda zadnji čas vedno bolj širi.

Bukarešta v temi. Od nedelje dalje bo glavno mesto Romunije vsako noč popolnoma zatemnjeno. Od polnoči dalje mora biti popolna tema ter se obenem ustavi tudi ves promet.

Anglija naj sklene mir, dokler je še čas, tako je v nedeljo zapisal list »Telegraf«, ki je last italijanskega zunanjega ministra Ciana. List je podpisal glavni urednik Ansaldo. V članku je rečeno, da naj Anglija pazi, kako njeno posest po svetu grabi Amerika, do čim sili osi nimata niti namere niti želje da prevzameta angleško lastnino.

O razgovorih v Moskvi, kjer vodijo posvetovanja tako nemški kot japonski veleposlanik, kakor tudi turški in angleški ter ameriški zastopnik, ni poročil. Nedeljski italijanski listi so pisali, da Rusija zahteva od Anglije, da prizna sedanjo pripojitev Poljske, Bukovine in Besarabije k Rusiji. Ravno tako mora Anglija priznati zedinjenje baltičkih držav z Rusijo. Zlato baltičkih držav mora Anglija vrniti, ravno

tako brodovje teh držav. Iz Londona so objavili samo vest, da je nastalo upanje, da se razmerje med Anglijo in Rusijo zboljša. Glede baltičkih držav da bo v kratkem dosežen sporazum. Za najbližji razplet dogodkov so najvažnejši razgovori med Turčijo in Rusijo, ker je Turčija tik pred odločitvijo glede svoje bodočnosti.

Letalska borba za Anglijo in letalska obramba Anglije se nadaljujeta z nezmanjšano silovitostjo. Italijanski listi so začeli razpravljati o tem, kako dolgo more London še vzdržati. Angleško letalstvo je poleg stalnih dnevnih napadov na nemško industrijo začelo po premoru spet z napadi na italijanska industrijska mesta. Angleško

letalstvo se stalno izpopolnjuje ter se je letaska industrija v Kanadi med tem že podvojila.

Kako je prišel iz Londona v Egipt angleški vojni minister, so poročali doslej samo italijanski listi. Po teh vesteh je potoval na angleški križarki, ki se je udeležila pomorske bitke pri Malti med angleškimi in italijanskimi bojnimi ladjami. Če je ta vest točna, bi se moglo ministru Edenu zgoditi podobno kot za časa svetovne vojne lordu Kitchenerju, ki je kot angleški vojni minister potoval iz Anglije v Rusijo. Potoval je tudi na križarki, ki je zašla v pomorsko bitko, v kateri je bila križarka potopljena in je vojni minister našel smrt v morju.

JURKLOŠTER. V nedeljo 27. oktobra bo ob 1 pop. v gostilni Venko sestanek. Pridite vsi, posebno gozdni delavci!

Tvoj vsakdanji svetovalec

bo Delavski koledarček Jugoslovanske strokovne zveze, ki bo izšel 1. novembra. V njem boš našel vse podatke iz socialne zakonodaje, o davkih, podporah, ordinacije vseh zdravnikov OUZD, vozni red in še mnogo potrebnega. Noben član ne sme biti brez našega koledarčka!

Po naših krajih

Preserje pri Kamniku

V nedeljo 27. oktobra ob 2 popoldne bo v Jaršah v gostilni pri Kriškarju članski sestanek naše skupine. Ker je podjetje vsemu delavstvu odpovedalo, se bomo na sestanku pogovorili, kako bomo ščitili naše delavske koristi in kaj bomo ukrenili, da še v naprej oddržimo naš kos kruha. Zaradi važnosti položaja ne sme nikogar manjkati. Iz Ljubljane pride tov. predsednik Zumer.

Opekarsko delavstvo

Ker je opekarska stroka v svojih delovnih pogojih nekoliko drugačna od stavbinske, bomo za to delavstvo osnovali posebno strokovno zvezo opekarskega delavstva. V nedeljo dne 27. oktobra bo ob 9 popoldne prvi občni zbor. Vse strokovne skupine opekarskega delavstva vabimo, da pošljejo svoje zastopnike. Oddaljenejšim skupinam bomo o poteku in sklepih občnega zbora poslali posebno poročilo. Občni zbor bo v prostorih JSZ v Ljubljani, Delavska zbornica.

V petek 25. oktobra bo ob 4 popoldne članski sestanek opekarskega delavstva skupin Brdo, Vič in Stavnje družbe. Sestanek bo zelo važen zaradi poročil o novi uredbi o minimalnih mezdah in prilagoditvi plač novi uredbi, zato vabimo vse članstvo, da se sestanka polnoštevilno udeleži.

Polhov gradec

Velecenjeni gospod urednik! V listu »Delavska pravica« z dne 3. oktobra 1940, št. 41, ste na strani četrta v četrtem stolpcu pod naslovom »Polhov gradec« objavili članek, kjer stoji med drugim sledeče: »V nedeljo je č. g. kaplan ob izplačilu štirinajst dnevnih mezd odpustil od 9 zaposlenih kar 5 delavcev. Ker so se izrazili, da bi morali biti zavarovani pri OUZD, jim je povedal tole: Da pridriži plačo enega tedna za en mesec, ako pa bo kdo zaradi OUZD kaj »sitnaril«, bo istega prijavil OUZD in za to porabil zadržano plačo.« Z navedenim besedilom ste o Smolčiču Antonu, kaplanu v Polhovem gradu, objavili nekaj neresničnega in Vas zaradi tega kot njegov zastopnik pozivam, da v smislu členov 26. in 27. tiskovnega zakona objavite sledeči popravek: Ni res, da je v nedeljo č. g. kaplan ob izplačilu štirinajst dnevnih mezd odpustil od 9 zaposlenih kar 5 delavcev. Res pa je, da je 7 delavcev

v soboto 28. oktobra tega leta ob 3 popoldne pred koncem delovnega časa zapustilo delo brez odpovedi, potem ko jih je g. kaplan trikrat opominjal, naj med delom ne stojijo, ampak delajo, in on ni nobenega odpustil. Ni res, da so se delavci, izrazili, da bi morali biti zavarovani pri OUZD in da jim je nato povedal, da pridriži plačo enega tedna za en mesec, če pa bi kdo zaradi OUZD kaj »sitnaril«, bo istega prijavil OUZD in za to porabil zadržano plačo. Res pa je, da so delavci ob nastopu dela pri Prosvetnem domu prostovoljno izjavili sami od sebe, naj se jih ne zavaruje, ker delajo pri Prosvetnem domu in da jim plače ni takoj dal, ker so brez odpovedi pustili delo. — Ljubljana, dne 16. oktobra 1940. — Advokat M. Stare.

Urednikova pošta

Član ZZZ. — Poslali ste nam zanimiv dopis o razmerah v ZZZ, vendar pa brez podpisa, ker »ime sedaj še ne sme biti izdano, ker bi me sicer preganjali«. Kakor vidimo iz dopisa, ste pristaš g. Franceta Prežljeja, proti kateremu sta menda začela gg. župnik Križman in kaplan Godina krivičen boj. Če ste kaj brali »Pravico«, boste videli, da smo do vseh teh gospodov mi že večkrat zavzeli stališče, kakršno bi moral imeti vsak zaveden delavec. Vašega dopisa zato seveda ne bomo priobčili, tem manj, ker si n. pr. gospodu Prežljeju na ljubo ne maramo nakopavati kakih tiskovnih tožb, kar bi se gotovo zgodilo, če bi dopis dobesedno priobčili. Videti je, da ne poznate kazenskega in tiskovnega zakona, sicer se ne bi razpisovali o avtomobilih in o perilu na balkonu Delavske zbornice. Kar pa se tiče Prežljeve dosmrtnne pogodbe, bi morali vsaj slutiti, kaj misli o tem delavstvo, sicer bi takih pogodb ne zagovarjali. Vidite, zgodovina se ponavlja: Pod Prežljevim uredništvom je »Slovenski delavec« večkrat pisal glede Rusije, kako »revolucija požira svoje očete« — in glejte, zdaj je tudi ZZZ začela požirati svoje očete. Prvi njen predsednik in drugi predsednik nadzorstva je že požrt... Končno pa kljub vsemu temu: dopisov brez podpisa nikdar nismo in tudi poslej ne bomo priobčevali. Vsaj urednik mora vedeti, s kom ima opraviti, da presodi, če je vredno zanj nositi kožo na prodaj.

Zapiski

Zanimivo... Zadnji manever ZZZ v vprašanem stavbinskega delavstva in v zvezi z znanim letakom se je končal s tem uspehom za ZZZ, da je pridobila enega člana, in sicer Ogrina Ivana z Vrhnike. Ker je JSZ odklonila podpis na od ZZZ izdanem letaku, kakor smo v zadnji številki napisali, so tajniki ZZZ pridobili Ogrina, da je podpisal letak v imenu stavbinskega delavstva JSZ. Ker je Ogrin ta podpis dal brez vednosti centrale JSZ, ga je načelstvo JSZ izključilo iz članstva. V prvi naslednji številki »Slovenskega delavca« pa beremo, da je Ogrin že podpisal pristopnico ZZZ, to pa gotovo iz razloga, ker je vedel, kaj ga čaka v JSZ. Samo malo čudno se čita v »Slov. delavcu« dejstvo, da je Ogrin prav ta trenutek spoznal, da ne more več sodelovati z vodstvom JSZ, čeprav je z njim delal več let in je na sejah in sestankih marsikatero pikro povedal na naslov ZZZ.

Popravljamo. V 42. številki »Delavske pravice« smo pod zapiski prinesli notico pod naslovom »Naj nosi vsak svoje stroške!«, ki nam jo je poslal naš naročnik. Na to našo notico je priobčil g. Smersu kot prizadeti v »Slovencu« z dne 16. oktobra sledečo izjavo: V »Delavski pravici« z dne 10. oktobra 1940 št. 42, na četrti strani je bila objavljena podla denunciacija in grda kleveta s prozornim namenom, da bi mi škodovala v službi. Tako grdih napadov ne najdemo v ostalem slovenskem časopisju. Uredništvu »Delavske pravice« bom dal priliko, da pred sodiščem dokaže resničnost svojih trditvev. V Ljubljani, 15. oktobra 1940. Smersu Rudolf, l. r. — Ker po svojih načelih nočemo, da nam kdo dela krivico niti da jo mi komu, smo se informirali o zadevi in doznali, da notica priobčena v »Delavski pravici« res ne odgovarja dejstvu. G. Smersu je prevzel tajništvo JRZ po smrti g. Tomazina in ga vodil le do nastopa novega tajnika g. Casarja, nekako do marca meseca letos. Čudimo se pa nastopu g. Smersuja, da nam namesto poslanega popravka v naš list grozi takoj s sodiščem, češ da smo napravili s priobčitvijo notice grdo kleveto in denunciacijo s prozornim namenom, da mu škodujemo v službi. Tega namena prav gotovo nismo imeli, vsaj vemo, da mu v današnjem času in pri sedanjih razmerah v naših delavskih zavodih ne moremo škodovati, kvečjemu celo koristiti. Upamo, da se razumemo. S tem, ko mi prostovoljno popravljamo nenamerno zagrešeno napako, želimo, da tudi g. Smersu napravi isto glede na svoj članek, ki ga je pred leti priobčil v »Kresu« o naši Jugoslovanski strokovni zvezi. Ta dolg kriči tudi še po poravnavi.

Člani in članice JSZ!

Članarino je treba plačati najkasneje vsakega 15. v mesecu. Kdor plača pozneje, otežuje delo blagajniku, ki mora do 20. v mesecu sestaviti obračun in denar poslati centrali. Zato brezpogojno plačujte redno članarino do 15. v mesecu in za vsak mesec sproti, kajti zaostanek je potem še težje poravnati!

Papirničarji

V nedeljo 27. oktobra ob pol 10 popoldne bo v prostorih centrale JSZ v Ljubljani seja ožjega odbora Strokovne zveze papirničarjev. Vse tovariše odbornike opozarjamo, da se seje zanesljivo udeležite.

MALI OGLASI

POSAMEZNA BESEDA 50 PAR

LETOS POZOR! »Dürkopp«, »Triumph« »Styria«, »Austrodaimler« in kolesa drugih znamk daje po najnižji ceni na obroke Ciril Kmetič v Dobu 110

Delavska GLASILO PRAVICA KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-I. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo, Miklošičeva 22-I. Oglasi po ceniku. — Telefon št. 4948. Številka pošt. čekovnega računa 14.900.

Posamezna številka 1 din. Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za vse leto 40 din. Zamejstvo mesečno 7 din, letno 70 din.

Urejuje in odgovarja Rozman Joško v Ljubljani. Izdaja za konzorij »Delavske pravice« Srečko Zumer, Ljubljana. Tiska Zadruga tiskarna r. z. s. o. s. v Ljubljani, Tyrševa o. 17 (Maks Blojco)